

Гагарін Микола
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри загальної
педагогіки, педагогіки вищої
школи та управління
Уманського державного
педагогічного університету
імені Павла Тичини

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛЯ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Сучасна національна школа потребує педагога, який є не лише фахівцем у спеціально-науковій галузі, але й володіє високим рівнем викладацької майстерності, психолого-педагогічної компетентності. Інтеграція України до європейського освітнього простору, як стверджує В.Андрущенко, потребує наступних кроків.

1. Вихід на новий рівень інтеграції науки і педагогічної освіти, що вимагає від викладача постійно поновлювати знання, вміння вчитись на протязі всього життя, бути не лише методистом, але й вченим, вести наукові дослідження за участі студентів.

2. Радикальну модернізацію змісту освіти: позбавлення ідеологізації, застарілих форм і методів, наближення до соціокультурних реалій.

3. Демократизацію політики в сфері освіти: децентралізацію системи освіти, надання самостійності університетам, підвищення мобільності професорсько-викладацького складу та студентів, обмін між викладачами та студентами, проведення спільних педагогічних експериментів, застосування державно-громадського управління навчальними закладами.

4. Організація виховної роботи на багатокультурній основі, формування толерантності, поваги до етнічного та культурного розмаїття.

5. Впровадження кредитно-модульної системи організації навчання. [1]

Питання професійної підготовки педагогів національної школи, перспективи розвитку сучасного освітнього простору досліджують

В.Андрущенко, Я.Болюбаш, І.Бондар, Б.Вульфсон, І.Зязюн, В.Кремень, Я.Нейматов та ін.

Як справедливо зазначає В.Кремінь, загально-цивілізаційні тенденції ХХІ століття, що впливають на всі сфери життя суспільства і людини, визначають наступні пріоритети сучасної освіти:

- забезпечення високої функціональності людини в нових умовах;
- забезпечення оптимального балансу між локальним (патріот своєї країни) і глобальним (громадянин світу) формуванням людини;
- формування на загальносуспільному та індивідуальному рівнях розуміння людини як найвищої цінності;
- формування у людини здатності до усвідомленого і ефективного функціонування в сучасному світі;

формування конструктивізму як основної життєвої позиції, зведення до мінімуму асиметрії між духовністю та матеріальністю [2].

Нові тенденції розвитку суспільства вимагають від педагога вдосконалення його майстерності, конкурентноспроможності та конкурентноздатності.

Педагогічна майстерність – динамічна система. Її компонентами визнаються гуманістична спрямованість, професійна компетентність, педагогічні здібності, педагогічна техніка [3]. Професійна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді. Розглядається як вияв власного «Я» у професії, як самореалізація особистості вчителя в педагогічній діяльності, тому визначається як вища, творча його активність, що передбачає доцільне використання методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній ситуації навчання та виховання. Така доцільність є результатом засвоєння системи знань і уявлень про закони навчання, технології розвитку дитини, а також індивідуальні особливості педагога, його спрямованість, здібності та психофізичні дані.

Критеріями педагогічної майстерності є гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність,

демократичність, творчість (оригінальність).

1. Гуманістична спрямованість діяльності полягає в спрямованості діяльності педагога на особистість іншої людини, утвердження словом і ділом найвищих духовних цінностей, моральних норм поведінки й стосунків. Передбачає гуманістичний вияв його ціннісного ставлення до педагогічної діяльності, її мети, змісту, засобів, суб'єктів. Лише людяне, доброзичливе ставлення до вихованців є запорукою успіху в педагогічній праці, бо тільки щира любов і глибока повага педагога до вихованців яке викликає відповідну любов і повагу до педагога, до його ідей, поглядів, переконань, знань, які він вчить здобувати.

2. Професійна компетентність, професіоналізм передбачають наявність професійних знань (суспільних, психолого-педагогічних, академічних, дидактичних умінь та навичок), їх змістом є знання предмета, методики його викладання, знання педагогіки і психології. Особливостями професійних знань є їх комплексність (потребує вміння синтезувати матеріал, аналізувати педагогічні ситуації, вибирати засоби взаємодії), натхненність (висловлення власного погляду, розуміння проблеми, своїх міркувань).

3. Педагогічні здібності це сукупність психічних особливостей вчителя, необхідних для успішного оволодіння педагогічною діяльністю, її ефективного здійснення. Це, зокрема, толерантність, чутливість, педагогічний такт по відношенню до особистості, яка формується; комунікативність (потреба у спілкуванні, здатність легко налагоджувати контакти, викликати позитивні емоції у співрозмовника й відчувати задоволення від спілкування); перцептивні здібності (професійна проникливість, пильність, інтуїція, здатність сприймати і розуміти іншу людину, її психологічний стан за зовнішніми ознаками); динамізм особистості (здатність активно впливати на іншу особистість); емоційна стабільність (володіння собою, самоконтроль, саморегуляція); оптимістичне прогнозування (передбачення розвитку особистості з орієнтацією на позитивне в ній); креативність (здатність до творчості, генерування нових ідей, уникнення традиційних схем, оперативного розв'язання проблемних

ситуацій); впливовість (здатність вплинути на психічний і моральний світ дітей в певному напрямі, зближуватися з ними, здобувати довіру, любов і повагу, глибоко проникати у їхній внутрішній світ, конструювати, проектувати його).

4. Педагогічна техніка (мистецтво, майстерність, уміння) є сукупністю раціональних засобів, умінь та особливостей поведінки вчителя, спрямованих на ефективну реалізацію обраних ним методів і прийомів навчально-виховної роботи з учнем, учнівським колективом відповідно до мети виховання, об'єктивних та суб'єктивних їх передумов. Вона передбачає наявність специфічних засобів, умінь, особливостей поведінки педагога: високу культуру мовлення; здатність володіти мімікою, пантомімікою, жестами; уміння одягатися, стежити за своїм зовнішнім виглядом; уміння керуватися основами психотехніки (розуміння педагогом власного психічного стану, уміння керувати собою); здатність до «бачення» внутрішнього стану вихованців і адекватного впливу на них.

Отже, на сучасному етапі розвитку освіти виникає цілий комплекс вимог до педагогічної майстерності, компетентності педагога, його професіоналізму. Проблема формування педагогічної майстерності потребує комплексного психолого-педагогічного дослідження.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В.П. Модернізація педагогічної освіти України в контексті Болонського процесу // Вища освіта України. - №1 – 2004. – С. 5-9.
2. Кремень В.Г. Філософія освіти ХХІ століття// Вища школа. - № 6 – 2002. – С. 9-17.
3. Педагогічна майстерність: Підручник / І. А. Зязюн, А. В. Крамущенко, І. Ф. Кривонос та ін. – К: Вища шк., 1997. – 349 с.